

Krisstöd för barn som blivit utsatta för våld

-Nuläge i Kronobergs län och
möjligheter till utveckling i
Barnahus Kronoberg

Rayen Navarrete Castro
Alexandra Forsman

Forskningsenhetens rapporter

Forskningsenheten är Region Kronobergs forsknings- och utvecklingsenhet. Verksamheten i Region Kronoberg ska bygga på aktuell evidensbaserad kunskap. Forskningsenheten är en verksamhet för kontinuerlig kunskapsutveckling inom regionens hälso- och sjukvårdsverksamhet. Enheten är länets dialogpart i FoU-frågor både på nationell och internationell nivå.

Det ligger ett stort värde i att arbeten som görs presenteras på ett lättillgängligt sätt. Forskningsenheten publicerar därför, efter bedömning av ett redaktionsråd, rapporter.

- En rapport är ett dokument där det ställs vetenskapliga krav på studiedesign, metod, presentation och tolkning/värdering på resultat.

Författarna ansvarar för innehållet i rapporten. Publicering i Forskningsenhetens rapportserie behöver inte betyda att Forskningsenheten och redaktionsrådet delar värderingar eller slutsatser som framförs i rapporten.

Vid frågor om våra publikationer kontakta Forskningsenheten via e-post:

fou@kronoberg.se

eller telefon 0470-59 2280

Förord

Denna rapport har skrivits av Rayén Navarrete Castro, leg. psykolog och verksam inom Specialist-psykiatri Barn och unga i Region Kronoberg, samt Alexandra Forsman, socionom och enhetschef för Barnahus Kronoberg. Rayén och Alexandra har tillsammans utvecklat frågeställningar, samlat information samt medverkat i analys av resultat och författat rapporten. Karin Pernebo, leg. psykolog, leg. psykoterapeut och fil.dr., har varit handledare genom hela arbetet. Karin är verksam inom specialistpsykiatri samt som FoU-handledare på Forskningsenheten inom Region Kronoberg. Projektet har genomförts för att utveckla krisstödet vid Barnahus Kronoberg inom den ordinarie verksamheten, med stöd av interna FoU-medel från Region Kronoberg.

Sammanfattning

Bakgrund: Konsekvenserna av våld mot barn är ett allvarligt folkhälsoproblem som kan leda till både psykiska och fysiska besvär, såsom depression och relationssvårigheter. Barnahus är en samverkansmodell där flera myndigheter samarbetar för att ge stöd till barn som misstänks ha utsatts för våld eller övergrepp där polisanmälan är gjord. Barnahus målgrupp barn 0–18 år som misstänks vara utsatta för våld, sexuella övergrepp, hedersrelaterade brott eller andra allvarliga brott i nära relationer, samt barn som begått sexualbrott. År 2024 var totalt 395 barn aktuella på Barnahus Kronoberg, varav 45 unika barn och familjer fick krisstöd.

I Kronobergs län har efterfrågan på krisstöd vid Barnahus ökat, och stöd erbjuds nu mer systematiskt till både barn och vårdnadshavare. Detta stöd inkluderar samtal och krisstöd efter barnförhör, nätverksarbete för riskbedömningar och stöd till barn med sexuella beteendeproblem.

Trots dessa framsteg kvarstår utmaningar, särskilt när det gäller barn som faller utanför Barnahus målgrupp. För dessa barn kan kompetensen hos andra aktörer vara bristfällig, vilket innebär att stödsatser ibland inte blir tillräckliga eller anpassade efter barnets behov. För att ytterligare förbättra stödet är det viktigt att besvara några centrala frågor: Vilket stöd och vilka insatser finns för barn utsatta för våld i Kronoberg idag? Hur arbetar andra Barnahus i Sverige med krisstöd för våldsutsatta barn? Och hur skulle krisstödet kunna utvecklas vid Barnahus Kronoberg?

Syfte: Denna rapport syftar till att utveckla tillgången till krisstöd i Barnahuset för barn som blivit utsatta för våld i Kronoberg. De centrala frågeställningarna rör befintligt stöd i länet, hur andra Barnahus i Sverige arbetar med krisstöd samt hur krisstödet på Barnahus Kronoberg kan utvecklas för att bättre möta behoven hos utsatta barn.

Metod: En enkät skickades till 18 aktörer i Kronobergs län, för att kartlägga tillgången till stöd för barn utsatta för våld. Dessutom sammanställdes det nuvarande krisstödet som Barnahus Kronoberg erbjuder och Stiftelsen Allmänna Barnhuset kontaktades för att få kunskap om hur andra Barnahus arbetar med krisstöd inom ramen för ett nationellt projekt. Resultaten från enkäten och informationen från det nationella projektet användes för att utveckla förslag på hur krisstödet på Barnahus Kronoberg kan förbättras och stärkas.

Resultat och diskussion: Krisstödet för våldsutsatta barn i Barnahus Kronoberg har blivit mer systematiskt organiserat, vilket har lett till fler insatser för våldsutsatta barn. Det finns stöd att få från flera instanser i länet, t.ex. för de barn som faller utanför Barnahus målgrupp och flera socialtjänster arbetar med direkt krisstöd efter att ett barn varit på barnförhör. I en nationell jämförelse har Kronoberg ett väl förankrat arbetssätt för t.ex. stöd i väntrummet för trygghetspersoner och stöd för barn och unga med sexuella beteendeproblem. Barnahus Kronobergs krisstöd är också väl etablerat i länet. Det finns dock utvecklingsområden som Barnahus Kronoberg kan arbeta vidare med, som exempelvis att kunna möta fler barn i ett tidigt skede och att nå grupper som idag inte får del av krisstödet. Det kan t.ex. vara familjer som känner låg tillit till socialtjänsten eller språkliga eller kulturella hinder som gör att barn inte får del av det stöd de har rätt till. För att säkerställa rätt hjälp till våldsutsatta barn behövs bättre samordning och fokus på barn i risk att bli utan stöd, såsom barn med funktionsnedsättningar eller socioekonomiskt utsatta familjer.

Konklusion: Krisstödet på Barnahus i Kronobergs län har förbättrats genom bättre samordning mellan aktörer, vilket skapat en mer effektiv stödstruktur. Att arbeta för att kunna möta fler barn i ett tidigt skede, tydligare vägar, ökad systematik och uppföljning samt mer kunskapshöjande insatser är dock nödvändigt för att möta behovet och förbättra krisstödet kvalitativt och tillgänglighet.

Innehåll

Bakgrund.....	5
Barn och våldsutsatthet.....	5
Barnahus.....	6
Barnahus Kronoberg	7
Krisbemötande, krisstöd och behandling.....	8
Modellen <i>Fjärde rummet</i>	8
Barnahus Kronobergs krisstöd	9
Syfte.....	10
Metod	11
Genomförande	11
Urval	12
Resultat.....	13
Nationellt arbete med krisstöd i Barnahus.....	13
Projektet Fjärde rummet.....	13
Stöd i väntrum	14
Återbesök	14
Uppföljande samråd.....	15
Syskonvåld.....	15
Krisstöd i Barnahus Kronoberg	15
Enkätundersökning.....	17
Stöd för våldsutsatta barn i Barnahus målgrupp.....	17
Diskussion	20
Hur arbetar andra Barnahus i Sverige med krisstöd för barn utsatta för våld?	20
Vilket stöd och vilka insatser finns för barn utsatta för våld i Kronoberg idag?.....	20
Hur skulle krisstödet kunna utvecklas i Barnahus Kronoberg?	21
Metoddiskussion	21
Konklusion	23
Referenser.....	24
Bilagor	26
Bilaga 1. Digital enkät om krisstöd på Barnahus.....	26
Enkätfrågor	26

Bakgrund

Barn och våldsutsatthet

Våld mot barn är ett omfattande folkhälsoproblem, vilket innebär stora konsekvenser för såväl enskilda barn och deras anhöriga som för samhället i stort (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024). Våld mot barn innefattar alla typer av fysiskt och psykiskt våld, försummelse och alla typer av sexuella övergrepp (Rädda barnen, 2022). Det finns flera olika definitioner av våld, kommittén mot barnmisshandel har definierat våld mot barn på följande vis: ”Barnmisshandel är när en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller försummar att tillgodose barnets grundläggande behov” (SOU 2001:72). Det är också en brottslig handling att utsätta ett barn för att uppleva våld i hemmet, t.ex. våld mellan vuxna och se ett syskon bli utsatt för våld. Barnfridsbrottet, som infördes den 1 juli 2021, syftar till att stärka skyddet för barn som bevittnar våld mot eller mellan närstående (4 kap. 3 § BrB). Enligt proposition 2020/21:170 är det straffbart att låta ett barn bevittna sådana brott.

Att barn blir utsatta för våld är relativt vanligt. I en nationell kartläggning som stiftelsen Allmänna Barnhuset har gjort svarar 57 procent, att de någon gång har blivit utsatta för någon typ av våld. I kartläggningen hade 5820 elever i årskurs 9 svarat på frågor om bl.a. bakgrund, hälsa, våldsutsatthet och efterföljande stöd. Av dessa 57 procent hade 40 procent varit utsatta från våld av en vuxen person, 29 procent utsatta av våld från en förälder och 40 procent hade varit utsatta av våld från ett annat barn. Av de barn som blivit utsatta av en vuxen var det vanligast att pappa eller styvpappa har varit den som utsatt barnet för våld och flera hade också blivit utsatta för flera typer av våld och från olika personer (Thulin et al., 2024). När det gäller sexuella övergrepp rapporterar var fjärde barn att de någon gång har blivit utsatta för någon typ av sexuellt övergrepp (Landberg et al., 2022). Den som utsatt dem kan vara både en vuxen de har en nära relation med, en okänd person eller ett annat barn, och det kan ske både på och utanför nätet.

Trauma i barndomen, såsom övergrepp, våld och försummelse, kan leda till psykisk ohälsa som depression och ångest, samt öka risken för kroniska sjukdomar. Effekterna kan bestå långt in i vuxenlivet och påverka både den fysiska och psykiska hälsan (Dye, 2018). Att själv ha blivit utsatt, eller ha bevittnat våld inom familjen under uppväxten, är en allvarlig riskfaktor som kan påverka en människas psykiska och fysiska välmående, sociala liv och kognitiva utveckling. (Pernebo, 2020). I sin vardag kan barn få svårt med kompisrelationer, låg självkänsla, oro, koncentrations-svårigheter och försämrade studieresultat. På längre sikt kan barnet påverkas långt upp i vuxen ålder, med högre risk för depression, ångest och sämre livskvalitet (Rädda barnen, 2022). Det kan också leda till att den våldsutsatta inte känner sig värd att älskas, har svårt att lita på människor i sin omgivning eller känner en låg framtidstro (Pernebo, 2020). En viktig skyddsfaktor för att minska de negativa konsekvenserna av våld är att stöd finns tillgängligt när ett barn har utsatts för våld, särskilt inom den peritraumatiska fasen. (Thomas et al., 2012). Denna fas kan vara dagar eller veckor (Hahn et al., 2019). Hur barnet reagerar i denna fas påverkar ofta hur de senare kommer att bearbeta traumat. En stark fysiologisk eller emotionell reaktion i den peritraumatiska fasen kan vara en indikator på den påföljande risken för att utveckla traumatiskt stressyndrom (PTSD) eller andra psykiska problem, men det betyder inte att alla som upplever intensiva reaktioner i denna fas nödvändigtvis kommer att utveckla långvariga svårigheter.

Barn som blir utsatta för våld eller övergrepp i Sverige riskerar idag att inte få det stöd och den behandling som de behöver (Rädda barnen, 2022). Får barnen stöd får de ibland vänta länge innan stödet kommer vilket ökar risken för psykosociala problem, både omedelbart efter händelsen, under uppväxten och i vuxenlivet. Barn som utsatts för våld löper också en viss ökad risk att i sin tur utsätta andra (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024).

Barnahus

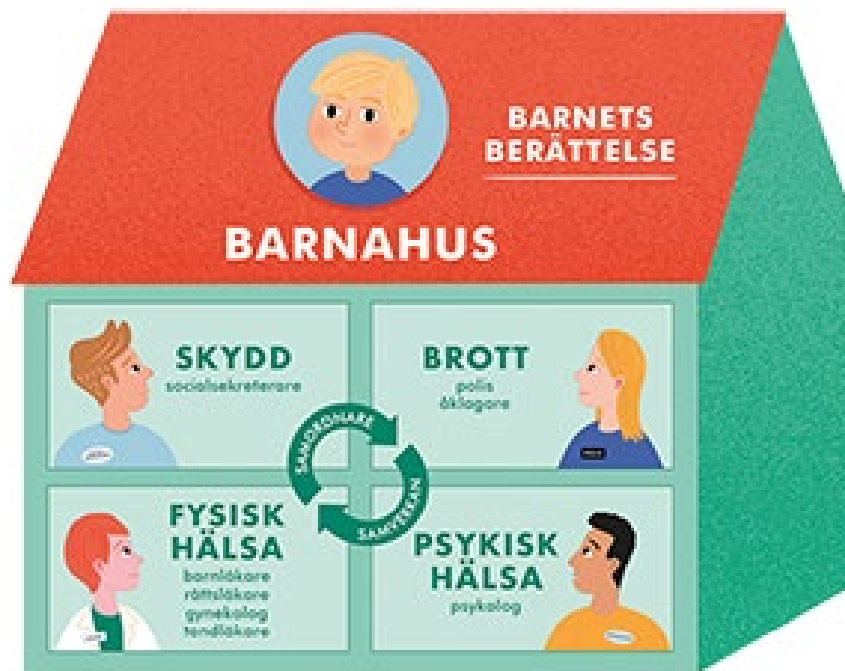
Ett sätt att förbättra bemötandet av barn som varit utsatta för våld eller sexuella övergrepp och för att i högre utsträckning leva upp till Barnkonventionens artiklar som rör våld mot barn har varit att inrätta Barnahus runt om i Sverige (Thulin & Jernbro, 2023). Barn som misstänks ha utsatts för våld eller övergrepp har ofta mött ett rättsväsende som inte är anpassat efter barn (Landberg & Svedin, 2013). Barn i en rättsprocess utsätts för fler påfrestningar än en vuxen i samma situation, bl.a. då de inte bestämmer själva över sina liv och flera myndigheter behöver bli involverade. Det finns därmed en risk att barnet blir ytterligare traumatiserat av att befinna sig i en rättsprocess (Landberg & Svedin, 2013). Genom att i stället inrätta barnanpassade lokaler där myndigheter samlas samt utredningar och insatser samordnas, kan kvaliteten höjas och det blir en mindre påfrestande situation för barnet (Landberg et al., 2020).

I ett Barnahus samverkar olika myndigheter för barn utsatta för våld, och 2009 togs nationella riktlinjer för Barnahus verksamhet fram där det bl.a. står följande:

Målet för samverkan är att tillförsäkra barn som misstänks vara utsatta för brott trygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under processen, barnet ska vara informerat om åtgärder som berör honom eller henne samt ges tillfälle att uttrycka sin uppfattning och åsikter. (Rikspolisstyrelsen, 2009, s.7)

Samverkan genomförs bland annat genom samråd, som ofta beskrivs som navet i Barnahus verksamhet (Rikspolisstyrelsen, 2009). Ett samråd är ett multiprofessionellt möte där planering och koordinering av verksamheternas olika insatser görs när en polisanmälan har inkommit. I samtliga Barnahus i Sverige finns också en eller flera samordnare som koordinerar insatser, kallar till samråd och är kontaktperson för samverkansparterna. I Barnahus lokaler genomförs flera olika insatser för barn som misstänks vara utsatta för våld och övergrepp, bland annat planering och genomförande av barnförhör. Under barnförhöret finns också möjlighet till medhörning, det vill säga att andra professioner som behöver ta del av barnets berättelse följer förhöret via monitor från ett angränsande rum. Det kan t.ex. vara socialtjänst, åklagare eller särskild företrädare, som är barnets juridiska ombud. Det bör det också finnas möjlighet till medicinsk undersökning och kristöd på plats i Barnahus lokaler (Rikspolisstyrelsen, 2009).

Barnahus verksamhet brukar beskrivas som ett hus med fyra rum där respektive verksamhet ansvarar för de olika rummen, se Figur 1. Det första rummet berör barnets skydd, det är socialtjänstens ansvar. Det andra rummet innehåller brottsutredningen där åklagare och polis ansvarar. Det tredje rummet berör den somatiska hälsan och det fjärde rummet rymmer den psykiska hälsan och barnets behov av stöd för att må bra igen. Taket består av barnets berättelse, det vill säga det barnet berättar om vad som har hänt, och den gemensamma kunskapen som alla ingående myndigheter besitter (Landberg & Svedin, 2013).

Figur 1. Barnahus fyra rum (Kommunal Utveckling, Jönköpings län, Barnahus Jönköpings län. Bild hämtad 25-01-15)

Barnahus Kronoberg

Barnahus Kronoberg är en samverkan mellan socialtjänsten i länets alla åtta kommuner, Polisen, Åklagarmyndigheten och Region Kronoberg för barn som misstänks vara utsatta för brott. I Barnahus genomförs samråd, hålls barnförhör, erbjuds krisstöd till målgruppen och läkarundersökningar kan genomföras. Målet för samverkan på Barnahus är att tillförsäkra barn inom målgruppen skydd, rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under hela processen. Målgruppen för Barnahus i Kronobergs län utgörs av barn (0–18 år) som misstänks vara utsatta för:

- Misshandel och andra våldsbrott i nära eller vardagspåverkande relation eller då det kan anses vara särskilt påkallat utifrån ett barnperspektiv.
- Olaga frihetsberövande, grov fridskränkning, människohandel, olaga tvång, olaga hot, ofredanden och andra brott i nära eller vardagspåverkande relation eller då det kan anses vara särskilt påkallat utifrån ett barnperspektiv.
- Barnfridsbrott
- Våldtäkt, sexuella övergrepp, sexuellt tvång, köp av sexuell handling oavsett relation
- Kvinnlig könsstympning
- Barn som är förövare av sexualbrott.

De angivna brottstyperna inkluderar brott med hedersmotiv och förtryck. Barnahus Kronobergs arbete bygger på ett samverkansavtal där bland annat målgruppen och verksamhetens innehåll beskrivs (Barnahus Kronoberg samverkansavtal, 2021).

Krisbemötande, krisstöd och behandling

Återhämtning från trauma är en flerstegsprocess (Harney et al., 1997) som börjar med att individen stabiliseras och får stöd för att hantera de initiala krisreaktionerna. I denna första fas, som kan ses som ett *krisbemötande*, handlar det om att minska den akuta stressen och ångesten som uppstår efter en traumatisk händelse. Fokus ligger på att hjälpa individen att återfå en känsla av kontroll och trygghet genom att hantera den fysiologiska och emotionella reaktionen som ofta följer ett trauma (Van der Kolk, 2014). Under denna fas arbetar man för att återställa kroppens förmåga att känna sig säker och förhindra att symptomen blir mer genomgripande och långvariga.

När den akuta fasen har klingat av, går processen vidare till ett mer långsiktigt arbete där individen får hjälp att bearbeta och förstå de trauman som har inträffat. Denna fas innebär vad vi kan kalla för *krisstöd*, som handlar om att hjälpa individen att bearbeta sina upplevelser på djupet. Målet är att bearbeta de känslomässiga och fysiologiska effekterna av traumat för att individen ska kunna återhämta sig och återfå ett välmående både psykiskt och fysiskt.

I den långsiktiga återhämtningsprocessen, om traumasymtom kvarstår, blir det aktuellt att erbjuda en mer omfattande traumabehandling, vilket ibland är en viktig del av den pågående återhämtningsprocessen för att individen ska kunna läka och hitta vägar att fungera i sitt dagliga liv på ett mer stabilt sätt.

Inom Barnahus handlar krisstödet om att skapa en trygg miljö där barnet kan sätta ord på det som hänt, få bekräftelse på sina upplevelser och förstå sina reaktioner. Det stöd som ges syftar till att minska stress och oro, samtidigt som barnet får hjälp att hantera sina tankar och känslor. På så sätt blir *Fjärde rummet* (*psykisk hälsa, se fig. 1*) en plats där barn och familjer får stöd att bearbeta krisen i sin egen takt.

Modellen *Fjärde rummet*

På uppdrag av regeringen har Stiftelsen Allmänna Barnhuset under åren 2016–2019 arbetat med ett projekt för att ta fram en modell som kan användas för att fler barn ska få tillgång till behandling efter att ha utsatts för våld eller övergrepp (Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2024). Under projektet framkom att det behövs en tydlig ansvarsfördelning och en övergripande samordning av befintliga resurser för att barn och deras familjer ska få möjlighet till samhällets stöd efter en våldsutsatthet. Projektet resulterade i ett förslag om en modell kallad *Fjärde rummet*. Modellen innebär att Sveriges Barnahus blir ansvariga för samordning och säkerställande av att alla barn och deras familjer som ingår i målgruppen får tillgång till befintligt stöd och behandling. Barnahus blir regionala kunskapscentrum för våld och övergrepp mot barn där resurser koncentreras och erbjuds på ett mer systematiskt och samlat sätt. Från 2022 arbetar Stiftelsen Allmänna Barnhuset med ett implementeringsprojekt där olika fokusområden har identifierats. I dagsläget ingår fjorton av Sveriges Barnahus i implementeringsprojektet. De områden som projektet har identifierat som utvecklingsområden är bl.a. barn med sexuella beteendeproblem, barn med funktionsnedsättningar och hur Barnahus ska kunna fungera som regional lots till rätt stödinstitans (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024).

Barnahus Kronobergs krisstöd

Under de senaste åren har efterfrågan av krisstöd ökat på Barnahus Kronoberg, vilket bland annat visat sig i de senaste årens verksamhetsberättelser. Förfrågningarna kommer från olika samhällsinstanser, så som socialtjänst och polisen. Uppdraget som Barnahus Kronoberg har är att erbjuda krisstöd till barn i målgruppen där det finns en polisanmälan. Barn som inte tillhör målgruppen har inte per automatik rätt till krisstöd via Barnahus utan hänvisas då vidare till exempelvis ”En väg in” som är Region Kronobergs enhet för stöd, rådgivning och bedömning av vårdbehov för unga med psykisk ohälsa, socialtjänst eller vårdcentralerna.

Det kan finnas flera anledningar till att barn och familjer inte erbjuds och får det stöd de har behov av. Det kan vara att samordnare på Barnahus inte är på plats vid barnförhör och att det då inte säkerställs att erbjudandet ges till familjen. Ett annat skäl kan vara att ett ensidigt fokus på symtom riskerar att utesluta barn som påverkats starkt och har rätt till stöd, men som inte uppvisar symtom som uppfyller verksamhetens krav för rätt till insatser. Det kan även vara så att behovet uppstår när det gått en tid efter kontakt med Barnahus Kronoberg, på grund av att familjen inte ser något behov i stunden eller att det finns andra delar som behöver prioriteras. Det finns även risk att behovet av stöd till anhöriga och syskon förbises. Ett ensidig fokus på kategori av anmält brott riskerar också att missa multiutsatthet och tidigare belastning, barn delas då in i fack utifrån brottskategori, inte efter behov av stöd. Barn som är i behov av stöd men där det inte finns en öppen utredning inom socialtjänst eller en förundersökning hos polisen riskerar också att bli utan stöd. (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2019)

Syfte

Det övergripande syftet med denna rapport är att utveckla målområden för att förbättra tillgången till krisstöd i Barnahus för barn som blivit utsatta för våld i Kronoberg. I projektet ville vi kartlägga hur tillgången till stöd och insatser i tidigt skede ser ut i Kronobergs län för barn som har blivit utsatta för våld samt undersöka vilka erfarenheter andra Barnahus i Sverige har av arbetet med krisstöd utifrån modellen *Fjärde rummet*. Utifrån detta var ambitionen att utforma en plan för ett utvecklingsarbete i Barnahus.

Frågeställningarna var:

- Hur arbetar andra Barnahus i Sverige med krisstöd för barn utsatta för våld?
- Vilket stöd och vilka insatser finns för barn utsatta för våld i Kronoberg idag?
- Hur skulle krisstödet kunna utvecklas i Barnahus Kronoberg?

Metod

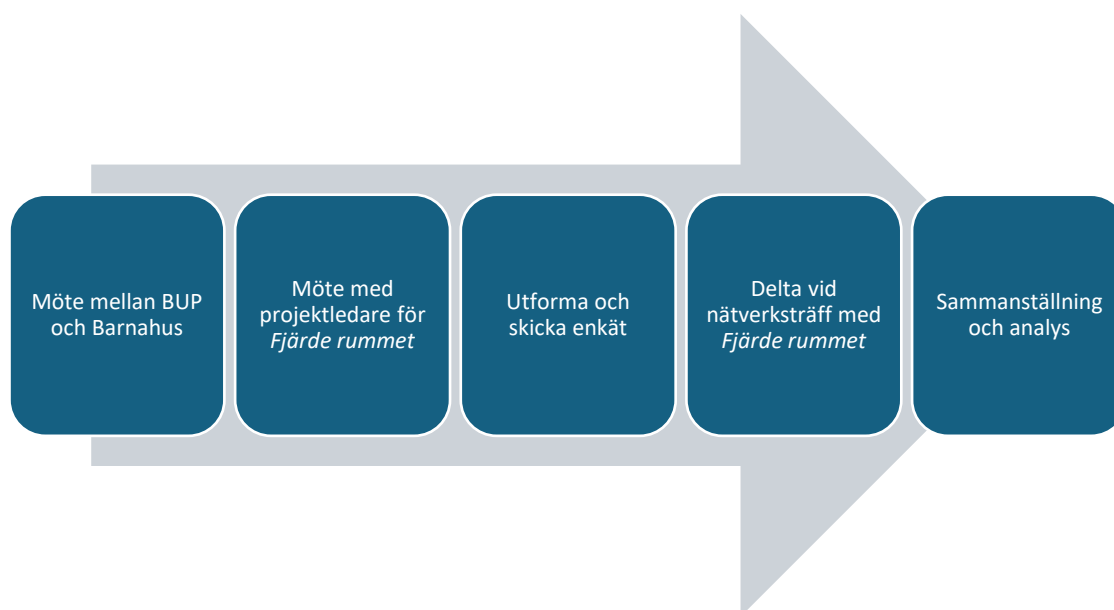
Genomförande

För att kunna svara på den första frågeställningen togs en kontakt med Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Målet var att få en bättre förståelse för tillgången till krisstöd i landet samt att ta del av erfarenheter man gjort på andra Barnahus där man provat att implementera *Fjärde rummet*. Ett digitalt möte genomfördes med projektledare för implementeringsprojektet för att få information om hur genomförandet ser ut och var de är i implementeringsprocessen. Ett deltagande i en nationell nätverksträff har också genomförts där olika Barnahus berättade om var de är i sina processer och vilka områden de har valt att fokusera på.

För att kunna svara på den första frågeställningen har en webbaserad enkät skickats till relevanta aktörer i Kronobergs län under november och december 2024 (Se Bilaga 1). Under en arbetsgrupp i Barnahus informerades samtliga deltagare om projektet och samtliga accepterade att svara på enkäten. Nätverket för länsaktörer informerades via mejl där flera svarade att de ville delta. Enkäten användes för att undersöka eller kartlägga hur tillgången till stöd och insatser ser ut i Kronobergs län för barn som har blivit utsatta för våld. För att svara på den andra frågeställningen har projektet också sammanställt det befintliga krisstödet som Barnahus Kronoberg erbjuder idag.

För att svara på den tredje frågeställningen har insamlad data från enkäten och i kontakten med det nationella projektet sammanvägts och diskuterats för att formulera ett förslag på hur Barnahus Kronobergs krisstöd skulle kunna förstärkas och utvecklas. För att följa genomförandet, se Figur 2.

Under hösten 2024 har kontinuerliga avstämningar skett med handledare för att komma framåt i processen. Handledare har stöttat i urval, avgränsningar, utformning av enkät.

Figur 2. Flödesschema för processen

Urval

För att kunna få ett så heltäckande svar som möjligt för vad det finns för krisstöd i Kronobergs län för barn som blivit utsatta för våld har enkäten riktats mot flera olika verksamheter. Inom kommunala verksamheter har projektet valt att rikta sig mot samtliga socialtjänster i länet. Detta då det är socialtjänsterna som ansvarar för barn och ungas skydd och stöd samt samtliga socialtjänster ingår i Barnahus Kronobergs samverkansavtal.

Projektet valde också att rikta sig mot nätverket för länsaktörer som Barnahus Kronoberg samordnar samt till de båda kvinnojourerna i länet. Nätverket för länsaktörer är ett brett nätverk som möter barn och unga i olika livssituationer över hela länet. Där ingår flera av Region Kronobergs verksamheter, som t.ex. barn- och ungdomskliniken, Barnhabiliteringen, Specialistpsykiatri barn och unga och En väg in. Totalt skickades enkäten ut till 18 verksamheter i Kronobergs län och följdes av två påminnelser.

Resultat

Nationellt arbete med krisstöd i Barnahus

Erbjudande av krisstöd i Sveriges Barnahus

I slutrapporten från Allmänna Barnhuset gällande Barnahusen i Sverige (Korhonen, et al 2019) framkom att i Sveriges Barnahus erbjuder 15 av 32 Barnahus krisstöd på plats, medan de övriga 17 inte gör det, men erbjuder stöd genom kommunen. Krisstödet varierar beroende på kommun och Barnahus upptagningsområde. Vanligtvis ges krisstöd både till barnet och vårdnadshavare, och ibland även till trygghetspersonen. Vissa Barnahus kallar hela familjen till ett informationsmöte som inledning till stödet.

Tio Barnahus tillämpar Stiftelsen Allmänna Barnhusets arbetsmodell "Efter barnförhör", men det förekommer att hembesök inte görs på grund av resursbrist eller svårigheter att bemanna krissteam. Andra modeller som används inkluderar Trappan-modellen och Barnahus InsatsModell (BIM), för att säkerställa likvärdigt stöd i alla kommuner.

Flera Barnahus använder specifika behandlingar som Sköldis-modellen, en KBT-grundad behandling för barn upp till 12 år gällande sexuella övergrepp, och Trollhättemodellen för barn över 12 år (Korhonen, et al, 2019). Annan behandling som nämns är CFTSI, Kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel (KIBB) och traumafokuserad kognitiv beteendeterapi (TF-KBT). KIBB är en behandlingsmodell för familjer där fysisk barnmisshandel har förekommit som i studier har visat på en signifikant minskning av våldsutövande och positiv effekt på barnets mående (Thulin et al, 2019). TF-KBT är en behandling grundad på kognitiva- och beteendeterapeutiska interventioner och syftar till att minska symtom och svårigheter, såsom PTSD, depression eller ångest, som uppkommit till följd av traumatiska händelser. Behandlingen syftar även till att skapa en bättre relation mellan barnet och dess familj (Cohen, et. al, 2017). Bedömningar av barnets och syskons behov av ytterligare stöd görs, men det är oklart hur syskonens behov kartläggs. I några Barnahus finns barn och ungdomspsykiatri på plats för initialt stöd och bedömning, men i de flesta krävs remiss. Det framkommer också en begreppsförvirring kring krisbemötande, krisstöd och behandling, och det finns indikationer på att inte alla barn och vårdnadshavare får systematiskt stöd, behandling eller behovsbedömning. Det saknas specifika uppgifter om omfattningen av krisstöd och behandling som erbjuds (Korhonen et.al, 2019). Dock ska poängteras att denna rapport är från 2019 och tillgången till stöd kan därför ha ändrats.

Projektet *Fjärde rummet*

Sedan 2022 driver Stiftelsen Allmänna Barnhuset ett implementeringsprojekt som utgår från *Fjärde rummet*-modellen (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2024). Ett av projektets mål är att de Barnahus som finns i Sverige ska kunna axla rollen som regionala kunskapscentrum om våld och övergrepp mot barn. Målet är också att stöd, behandling och information ska kunna erbjudas och kanaliseras genom dem. I projektet ingår just nu 14 av landets 32 Barnahus som arbetar med olika delar av *Fjärde rummet*. I samtal med projektledare för *Fjärde rummet* framkommer att de Barnahus som är med i projektet har olika områden som de har identifierat som utvecklingsområden. Barnahusen

får stöd enligt en processlednings- och implementeringsmodell som utvecklats för projektet och sätter upp lokala mål som utvärderas enligt en fastställd tidplan. Två gånger om året arrangerar Stiftelsen Allmänna Barnhuset nätverksträffar för kunskapsspridning, inspiration och utveckling. Projektledaren berättar att två områden som flera Barnahus identifierat som utvecklingsområden är arbete med barn med sexuella beteendeproblem samt barn med olika funktionsnedsättningar. De uppfattas som två grupper av barn som är svåra att nå och som kommer till Barnahus kännedom i låg utsträckning. En annan del som några Barnahus har arbetat med är att få en större systematik i hur krisstödet erbjuds samt att skapa en bättre samordning av krisstödserbjudandet i upptagningsområdet. Under mötet med projektledaren för *Fjärde rummet* fick Barnahus Kronoberg och psykolog från BUP Kronoberg möjlighet att delta vid en av årets nätverksträffar. Sammanställningen nedan är ett resultat av de insikter och diskussioner som framkom under nätverksträffen.

Stöd i väntrum

Under nätverket var det flera Barnahus som berättade om sitt arbete med att möta upp trygghetspersoner i väntrummet. Det kan t.ex. handla om att möta vårdnadshavare vars barn har blivit utsatta för sexuella övergrepp, på eller utanför nätet. Upplevelsen som de Barnahusen hade var att vårdnadshavare upplever stor ovisshet och får väldigt lite information från polisen. Vårdnadshavare kan också hantera situationen på väldigt olika sätt, en del uttrycker en väldigt hög oro medan andra har svårt att förstå vilken situation barnet har varit i. I väntrummet pratar alltid samordnare med vårdnadshavare och erbjuder vidare samtalsstöd. Något Barnahus berättar att de tidigare hade ett samtal med trygghetspersonen i de fall denne var en personal från skolan, men att de nu inte prioriterar det i lika hög utsträckning då upplevelsen är att skolpersonalen är trygga i sin roll när de kommer till Barnahus. Andra Barnahus fångar alltid upp trygghetspersonen från skolan och hör hur det gått att komma till Barnahus, vilken information de har fått och ger lite tips om hur de kan hantera situationen när de åker tillbaka till skolan. Upplevelsen att trygghetspersonerna alltid är trygga delas inte mellan alla Barnahus. Ett Barnahus berättar att de har infört en uppföljning via telefon till alla vårdnadshavare som varit med som trygghetspersoner på Barnahus. Samordnaren ringer upp en tid efter förhöret för att följa upp om stödet har varit tillräckligt, om de och barnet har fått det stöd de behövt samt hur de upplevde bemötandet och om deras behov blev tillgodosedda på Barnahus.

Återbesök

Ett Barnahus berättar att många barn och familjer hörde av sig efter att ha varit på barnförhör och uttryckte att de inte riktigt förstod vilka de hade träffat eller vad som hade hänt. För att möta detta behov erbjuds familjer nu systematiskt att återvända under mer förberedda och lugnare förhållanden. Vid återbesöket får barnet och familjen möjlighet att bekanta sig med lokalerna och prata om det som har hänt. Syftet är att ge fortsatt stöd efter besöket på Barnahus, stärka barnets delaktighet och säkerställa barnets rätt till information.

En av anledningarna till att återbesöken har införts är att stödet till barn och familjer kan variera mellan kommunerna inom upptagningsområdet. Dessutom kan det dröja mycket länge, ibland upp till ett år, innan ett misstankeförhör genomförs. Barnahuset beskriver också en utmaning i att tydliggöra vem som ansvarar för att ge barnet information om vad som händer efter förhöret. Återbesöket hjälper till att fylla den luckan.

Vid återbesöket deltar olika professioner beroende på barnets behov, exempelvis psykolog, polis eller särskild företrädare. Barnahuset erbjuder även förmöten för att underlätta om barnet är

tveksamt till att delta i återbesöket. Krisstödet kan också bidra till detta återbesök för att skapa en trygg och stödjande miljö

Uppföljande samråd

Ett Barnahus berättade under nätverksträffen om vikten av att informera om trauma då de upplever en viss okunskap hos socialtjänsterna. De har därför påbörjat ett arbete med uppföljande samråd för många av de barn som blir aktuella på Barnahus. Under det uppföljande samrådet är det fokus på barnets psykiska och fysiska hälsa och en vägledning har tagits fram för att skapa/säkerställa en systematik och kvalitet i arbetet. Bland annat arbetar Barnahuset aktivt med att fler barn som varit aktuella på samråd ska genomföra en fysisk hälsoundersökning med samtycke från vårdnadshavare och har tagit fram en fysisk hälsoscreening. I vägledningen använder sig Barnahuset av en vårdnivåtrappa för att tydliggöra vilka insatser som är relevanta. Det kan vara olika aktörer med i uppföljande samråd beroende på vilka som är relevanta, t.ex. familjebehandlare, psykolog, läkare med flera. Barnahuset har även ett pilotprojekt där fyra kommuner i upptagningsområdet använder screeningverktyget CATS-2 (ett screeninginstrument för potentiellt traumatiserande händelser och posttraumatiska symtom; Nilsson, et al., 2021; Sachser et al., 2017) i alla barnutredningar vilket bidrar till en mer systematisk och heltäckande bedömning av barnets behov.

Syskonvåld

Under nätverksträffen för projektet *Fjärde rummet* berättade två forskare, Anna Rypi och Veronika Burcar Alm, om syskonvåld som en dold form av våld i nära relation. De beskrev hur det finns en allmän syn att syskonbråk är nyttigt och något som barn lär sig av, vilket innebär en risk att våldet förbises av professionella. Enligt Burcar Alm består syskonvåld av upprepade mönster av fysisk aggression med avsikt att skada, förödmjuka och besegra. Det är en eskalerande aggression med formande av offer- och förövarroller (Burcar Alm, 2022). I och med att det är en förbisedd typ av våld i nära relation är också risken stor att barn som utsätts för våld av syskon inte uppmärksammas, polisanmälningar görs i låg utsträckning och adekvat stöd sätts inte in.

Krisstöd i Barnahus Kronoberg

I Kronoberg län erbjuds i dagsläget krisstöd till både barn och vårdnadshavare som ingår i Barnahus målgrupp. Syftet är att hjälpa individer att återhämta sig från en kris efter en traumatisk händelse, minska akuta stress samt att återfå kontroll och stabilitet. Genom krisstöd kan man stödja och underlätta för den drabbade att förstå och hantera sina känslor och reaktioner vilket kan leda till att långsiktiga problem som posttraumatisk stress, depression eller andra psykiska hälsoproblem förebyggs. Idag erbjuder specialistpsykiatri för barn och unga 50 procent psykologtjänst på plats på Barnahus Kronoberg, fördelat på tre psykologer. Tjänsten omfattar bland annat förberedelser inför och deltagande i samråd, krisstöd och andra relaterade uppgifter. Målet är att kunna erbjuda en första tid för krisstöd inom en vecka, vilket ibland kan vara svårt att uppnå på grund av resursbegränsningar och den höga efterfrågan på tjänsterna.

Sedan 2023 blir familjer som besöker Barnahus mer systematiskt erbjudna tid för krisstöd där samordnare kan ge en första information, dels om vad krisstöd är, dels om vanliga reaktioner och vad personen i fråga kan göra för att må bra och hur familjerna eller omsorgspersonerna kan stötta barnet. Denna tydligare systematik, samt en bättre struktur i att registrera samtliga krisstöd har givit

effekten att de inrapporterade krisstöden har ökat markant. 2022 var det 88 krisstödssamtal registrerade, 2023 var det 223. 2024 registrerade Barnahus Kronoberg också 223 krisstödssamtal.

Metoder som används för krisstöd varierar utifrån ålder och behov. En metod som erbjuds är Child and Family Traumatic Stress Intervention (CFTSI), som är en kortvarig evidensbaserad behandlingsmetod som används för att minska traumarelaterade symtom hos barn och unga. Behandlingen kan sättas in direkt efter att en potentiellt traumatiserande händelse har inträffat och fokuset ligger på att förbättra kommunikationen mellan barnet och vårdnadshavare. Detta för att snabbt lindra och minska akuta stressymptom och minska risken för långvariga psykiska besvär. (Epstein, et al., 2017). Denna behandling erbjuds av psykologer från specialistpsykiatri.

Barnahus Kronoberg erbjuder även stödjande samtal för att ge emotionellt stöd till personer som befinner sig i en svår situation. Dessa kan erbjudas av både psykologer från specialistpsykiatri och till viss del samordnare i Barnahus. Ett tidigare arbete har gjorts med att utveckla krisstödet som har erbjudits till framför allt barn och unga som utsatts för sexuella övergrepp. Från och med 2025 kommer Barnahus Kronoberg tillsammans med ungdomsmottagningarna i Växjö och Ljungby kunna erbjuda en gruppbehandling, Ung Utsatt, riktad till ungdomar som har varit utsatta för sexuella övergrepp. Gruppbehandling för unga utsatta för sexuella övergrepp finns i dagsläget inte i länet och fyller en lucka i Kronobergs erbjudande för stöd och behandling.

På Barnahus Kronoberg kan även ERASOR (Estimate of Risk of Adolescent Sexual Offense Recidivism; Worling et al., 2001), Sköldis och övergreppsspecifik behandling erbjudas riktat till barn och unga med sexuella beteendeproblem. ERASOR är ett strukturerat bedömningsverktyg riktat till unga med sexuella beteendeproblem där återfallsrisken för det sexuella riskbeteendet bedöms. Instrumentet är designat för att ta hänsyn till både faktorer relaterade till gärningspersonen (exempelvis individens bakgrund och psykologiska tillstånd) samt omständigheterna kring brottet. Övergreppsspecifik behandling är till för personer som har begått sexuella övergrepp för att hjälpa dem att förebygga återfall och hjälpa individen att förstå sina handlingar. Målet är att minska risken för återfall genom att förändra förövarens syn på sina handlingar och de underliggande psykologiska processerna. Sköldis färdigheter är en behandling till barn under 12 år som uppvisar utmanande sexuella beteenden. I denna behandling ingår vårdnadshavaren i behandlingen (Worling & Curwen, 2001). Barnahus Kronoberg samordnar också ett nätverk för ERASOR och övergreppsspecifik behandling där samtliga kommuner och Specialistpsykiatri barn och unga ingår. Detta för att kunna utbyta erfarenheter och att länets kommuner kan stötta varandra i arbetet med unga med sexuella beteendeproblem. Även samordnare på Barnahus har kompetens att kunna stötta kommuner i riskbedömningen.

Barnahus Kronoberg samordnar även ett nätverk för *Efter barnförhöret*, en krisstödsmetod som erbjuds av socialtjänsterna efter att ett barn har varit på Barnahus med särskild företrädare, det vill säga utan sina vårdnadshavare (Elfström et.al., 2017). Samtliga socialtjänster i Kronobergs län erbjuder någon form av stöd för familjer som återförenas efter att ett barnförhör har ägt rum utan vårdnadshavares vetskap.

När barn kommer till Barnahus Kronoberg kommer de i de allra flesta fall med en trygghetsperson. Detta kan vara barnets vårdnadshavare, om den misstänkte är någon utanför familjen. Det kan också vara någon från exempelvis skolan om en familjemedlem är misstänkt för att ha utsatt barnet för ett brott. När barnet är inne på förhör har Barnahus samordnare i uppdrag att följa upp med trygghetspersonen hur denne mår, hur det gick att ta sig till Barnahus, vad denne fick för information innan förhöret med mera. Under väntrumsvärdet ges också information om krisstöd till vårdnadshavare och att detta erbjuds både barn och dess familjer. Trygghetsperson från

exempelvis skolan får information om hur de kan stötta barnet när de kommer åter till klassen, vad de kan tänka på i mötet med vårdnadshavare och vad de ska vara uppmärksamma på en tid efter barnförhöret. Dessa väntrumsbesök är uppskattade och anpassas efter den som samordnare möter.

Enkätundersökning

Nedan presenteras de svar som respondenterna på enkäten har angivit. Enkätundersökningen syftade främst till att samla in svar för projektplanens andra frågeställning, det vill säga hur krisstödsarbetet ser ut i Kronobergs län idag för barn utsatta för våld. Sammanställningen nedan utgår från vilket stöd som barn i Barnahus målgrupp får idag, vilket stöd som barn utanför Barnahus målgrupp får samt om verksamheterna har identifierat några våldsutsatta barn och familjer som inte får tillgång till samhällets stöd utifrån sina behov. Totalt inkom 13 av 18 tillfrågande verksamheter med svar på enkäten, fem av länets åtta kommuner, båda kvinnojourerna och i nätverket för länsaktörer inkom fem av åtta verksamheter med svar. En verksamhet, Barn- och ungdomshabiliteringen valde att svara via e-post på frågan om hur de arbetar med barn som misstänks ha utsatts för våld.

Stöd för våldsutsatta barn i Barnahus målgrupp

Samtliga respondenter beskriver att det finns insatser att tillgå för barn som varit utsatta för våld, även om inte alla erbjuder detta inom den egna verksamheten. Bland annat nämns samtalsstöd som kan erbjudas både enskilt och i grupp utifrån olika metoder. Gruppverksamhet erbjuds enligt flera av de svarande när det finns underlag för att starta en grupp. Flera av respondenterna från kommunal verksamhet lyfter också att de erbjuder krisstöd enligt *Efter Barnförhöret*, ges i anslutning till att ett barn varit på barnförhör. Ideella aktörer beskriver också att de ger praktiskt stöd i form av kontakt med skola, förskola och fritidsaktiviteter. Barn- och ungdomshabiliteringen beskriver att de kan bidra med stöd inför förhör med barn och unga som har begränsad kommunikation vilket de har gjort vid några tillfällen.

Det händer att vi blir tillfrågade att vara behjälpliga i samtal som sker på Barnahus, till exempel om ett barn har mycket begränsad kommunikation och vår kunskap om funktionsnedsättningen/alternativ kommunikation kan hjälpa barnet att förmedla tankar och känslor.

(Respondent 13)

I vilket utsträckning ges stöd till barn i Barnahus målgrupp?

På frågan om hur ofta insatser till barn som blivit utsatta för våld ges är svaren blandade, men flera svarar att insatserna har givits 10 gånger eller fler under det senaste året. I enkäten var det dock möjligt att svara flera olika insatser och det går inte att utläsa vilken av insatserna som är genomförd flera gånger, om det är alla eller bara en.

Stöd för våldsutsatta barn utanför Barnahus målgrupp

En majoritet av respondenterna beskriver att det finns insatser att tillgå för barn som varit utsatta för våld men som faller utanför Barnahus målgrupp. Bland annat nämns barn som lever i familjer med våld där det inte finns någon polisanmälan, barn som blivit utsatta för våld när de har varit på flykt och även insatser för barn som varit utsatta av en jämnårig. Inom regionen nämns barn- och

ungdomshälsan som en verksamhet som möter barn och unga oavsett orsak till besöket. En kommun beskriver att det finns möjlighet att få stödsamtal genom socialtjänstens öppenvård men att kompetensen att möta våldsutsatta barn och unga är bristfällig.

Det finns möjlighet till stöd inom vår öppenvård men den personalen har inte så mycket utbildning inom våld.
(Respondent 9)

På frågan om respondenterna har kännedom om andra aktörer som erbjuder stöd till våldsutsatta barn nämns bl.a. Svenska Kyrkan och Brottsofferjouren.

Hur får barn och familjer tillgång till insatserna?

Utifrån de svar som inkommit från enkäten kan barn och deras familjer få tillgång till stöd på flera olika sätt. Inom socialtjänsterna i länet finns det möjlighet att få insatser via biståndsbeslut, egen ansökan eller efter orosanmälan. Flera kommuner har även stödjande insatser där syftet är att det ska vara en hög tillgänglighet och möjlighet till tidiga insatser utan orosanmälan, som exempelvis stödteamet i Lessebo.

Samtliga kan kontakta Stödteamet för insatser utan beslut.
(Respondent 5)

Inom Region Kronoberg beskriver En väg in att de är behjälpliga med att lotsa den stödsökande för att det ska bli så smidigt som möjligt för barnet och dess familj. På frågan vilka verksamheter som respondenterna hänvisar vidare till vid behov nämner flera Familjefrid Kronoberg, Ungdomsmottagningen och Barn- och ungdomshälsan. Flera av verksamheterna svarar också att de hänvisar vidare till Barnahus krisstöd om det bedöms vara den mest lämpliga insatsen. I enkäten framgår det inte när ärenden hänvisas vidare eller om det finns någon tydlig struktur kring detta.

Våldsutsatta barn som inte får tillgång till stöd utifrån sina behov

En majoritet av respondenterna beskriver att det finns våldsutsatta barn och familjer som inte får tillgång till samhällets stöd utifrån sina behov. Bland annat nämns av flera kommuner att familjer som avsäger sig stöd och hjälp inte heller får tillgång till stöd någon annanstans vad de vet. Utrikesfödda familjer lyfts också som familjer som riskerar att inte få tillgång till stöd, samt familjer som inte är medvetna om sina rättigheter eller har en misstro mot myndigheter.

De som inte känner till sina rättigheter, inte kan språket, är rädda, inte kan prata för sig och/eller har stor misstro mot myndigheter i stort och soc. i synnerhet.
(Respondent 2)

Flera respondenter uttrycker att det finns en svårighet att arbeta i familjer som tackar nej till insatser och där det inte finns underlag för tvingande åtgärder. Att mycket av insatserna bygger på frivillighet även när det finns misstanke om våld i familjen beskrivs som en utmaning. Ställer sig då någon av vårdnadshavarna negativ till insats så får inte barnet något stöd. En väg in beskriver att det är otydligt när Barnahus krisstöd ska kopplas in och när det ska gå vidare till andra instanser. En väg in ser en stor vinst i att förtydliga vägarna för att det både ska bli smidigt för den stödsökande och för att yrkesverksamma ska känna en säkerhet i hur våldsutsatthet ska hanteras. Även Barn- och ungdomshabiliteringen lyfter vikten av samverkan då de målgrupper av barn som de möter är

särskilt sårbara för våldsutsatthet. Kvinnojouren Blenda berättar att barn på skyddat boende i dagsläget inte erbjuds krisstöd då de ofta är långt från sin hemkommun.

Diskussion

Hur arbetar andra Barnahus i Sverige med krisstöd för barn utsatta för våld?

Det nationella arbetet inom projektet *Fjärde rummet* lyfter fram ett tydligt behov av en mer systematisk och samordnad modell för att erbjuda krisstöd. Många Barnahus i Sverige har identifierat att vissa grupper, som barn med sexuella beteendeproblem eller barn med funktionsnedsättningar, inte får det stöd de behöver på ett tillräckligt effektivt sätt. För att bättre kunna stödja dessa barn krävs en stärkt samordning mellan Barnahus och andra viktiga aktörer, såsom skolor, socialtjänstens familjebehandlare och hälso- och sjukvård. En särskild utmaning är också att nå barn som utsatts för våld från syskon, en form av våld som ofta förbises. För att effektivt identifiera och stödja dessa barn behövs ytterligare insatser. Med detta i åtanke vore det värdefullt att inkludera Kronoberg i projektet *Fjärde rummet* under 2025 för att ytterligare stärka arbetet med att erbjuda rätt stöd till utsatta barn. Genom att vara en del av projektet *Fjärde rummet* skulle Barnahus Kronoberg få nationellt stöd enligt den processlednings- och implementeringsmodell som utvecklats för projektet. Kronoberg skulle också få möjlighet till stöd att nå lokala mål och strukturerad utvärdering av dessa. Två gånger om året arrangerar Stiftelsen Allmänna Barnhuset nätverksträffar för kunskapsspridning, inspiration och utveckling vilket Kronoberg också då skulle vara en del av.

Vilket stöd och vilka insatser finns för barn utsatta för våld i Kronoberg idag?

Barn som utsatts för våld i Kronobergs län har idag möjlighet att få stöd från flera olika instanser. Utöver Barnahus finns det även stöd att få inom kommunernas socialtjänster, inom Region Kronobergs verksamheter och i ideella organisationer såsom kvinnojourerna i länet. Stödet består av både enskilda samtal, gruppbehandling och praktiskt stöd. Barnahus Kronobergs krisstöd har utvecklats avsevärt, vilket framgår av den ökade registreringen av insatser. Den systematiska strukturen för att erbjuda krisstöd har förbättrats, framför allt genom en bättre samordning mellan aktörer som barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänst. Denna utveckling är ett resultat av ett starkt fokus på att ge både barnet och deras familj stöd omedelbart efter traumatiska upplevelser. En annan målgrupp som Barnahus Kronoberg har väl uppbyggda arbetssätt för är barn som uppvisar sexuella beteendeproblem. I en nationell jämförelse finns det väl inarbetade metoder i Kronoberg för att möta målgruppen, regionala nätverk finns och kompetensen att utreda risken för återfall finns centralt hos Barnahus samordnare.

Ett viktigt stöd för barn som utsatts för våld är den hjälp som ges till vårdnadshavare och trygghetspersoner både under och efter barnförhör. Genom väntrumsvsök och uppföljande samtal får den medföljande vuxna information och stöd för att hantera den svåra situationen och ge barnet bästa möjliga hjälp. Dessa insatser är avgörande för att minska oro, skapa en tryggare miljö och säkerställa ett långsiktigt och effektivt stöd för familjen och ett område där Kronoberg har ett välfungerande system och arbete.

Hur skulle krisstödet kunna utvecklas i Barnahus Kronoberg?

Trots de positiva framstegen kvarstår flera utmaningar inom krisstödet för våldsutsatta barn och deras familjer i Kronobergs län. Enligt enkätsvar har många respondenter påpekat att våldsutsatta barn och familjer inte alltid får det stöd de behöver. Detta gäller exempelvis familjer som avstår från krisstöd, som möter språkliga och kulturella hinder eller som är placerade på skyddat boende utanför sin hemkommun. Att ge information om krisstöd på mer än ett språk är ett sätt att ge fler vetskap om vilket stöd som finns att tillgå. Bristen på tillgång till stöd kan förvärra barnets situation och hindra återhämtning. Det finns även fortsatt utvecklingspotential i systematiseringen och förtydligandet av möjligheten till stöd och behandling. En del i detta arbete är att skapa tydlighet mellan samordnare och psykologer när det gäller när och hur de ska involveras, samt att klargöra deras respektive ansvarsområden och stöduppgifter. Dessutom är det väsentligt att tydliggöra skillnaden mellan krisbemötande och krisstöd.

Ett Barnahus i Sverige har infört uppföljande samråd där fokus ligger på den psykiska och fysiska hälsan. För att säkerställa en strukturerad och kvalitativ process har de tagit fram en vägledning och arbetar aktivt för att fler barn genomgår fysiska hälsoundersökningar med samtycke från vårdnadshavare. Det hade varit intressant att få veta mer om detta arbete och om delar av detta skulle kunna fungera även i Kronobergs arbete.

För att säkerställa att alla våldsutsatta barn får det stöd de behöver krävs ett fortsatt fokus på att både bredda och systematisera krisstödet genom att utveckla ett krisstödserbjudande för brottsutsatta barn och deras familjer, baserat på den specifika expertisen hos psykologer och samordnare, samt att implementera och använda skattningsverktyg för att utvärdera effekten av krisstödet. En utökad utbildning om våld, trauma och dess påverkan på barn för personal inom socialtjänstens öppenvård och skola/förskola är en central del av detta arbete. Det är också avgörande att förbättra samordningen mellan Barnahus och andra aktörer för att stödsatser ska kunna riktas mer effektivt och snabbt. Ett exempel är Barn- och ungdomshabiliteringen där en större systematik i samarbetet hade varit gynnsamt för brottsutsatta barn med funktionsnedsättning, ett annat exempel är En väg in där det behövs ett förtydligande om när kontakt ska tas med Barnahus. Samtliga verksamheter beskriver att de hänvisar vidare till andra verksamheter vid behov. När, i vilken omfattning och hur systematiskt det sker framgår dock inte i enkätsvaren vilket gör att ett förtydligande för hur det arbetet ser ut skulle kunna utvecklas.

Utbildningsnivån hos psykologer som för närvarande är knutna till Barnahus är hög. Att tillgodose länets behov är dock fortsatt en utmaning. I dagsläget har Barnahus i Kronobergs län 50 procent psykologtjänst kopplat till krisstödet, vilket gör att tiden att möta barn och dess familjer är begränsad. Så som har beskrivits i bakgrunden av denna rapport är tillgång till tidigt stöd avgörande för ett bättre psykiskt mående. Genom att ge stöd i ett tidigt skede minskar inte bara det mänskliga lidandet, utan också de samhällsliga kostnaderna som kan uppstå vid långvarig psykisk ohälsa.

Metoddiskussion

Att använda en digital enkät för att samla in information från länet bedömdes vara det smidigaste sättet för att kunna få in så mycket adekvat information som möjligt. Dock var det ändå inte alla verksamheter som svarade på enkäten vilket gör att det kan finnas fler insatser som erbjuds än de som fångats upp. Enkätens utformning kan också diskuterats, bl.a. frågan kring insatser för våldsutsatta barn. I den frågan förtydligas inte hur många gånger respektive insats görs, och i och

med att respondenterna kan ha skrivit upp flera insatser kan någon av dessa ha genomförts många gånger och någon aldrig. Projektet har i detta skede ej kunnat skicka tillbaka och få förtydligande från respektive verksamhet, något som skulle varit önskvärt.

Konklusion

Sammanfattningsvis indikerar resultatet att betydande framsteg har gjorts gällande krisstödet på Barnahus Kronoberg, särskilt genom ökad samordning mellan aktörer som psykologer, samordnare och socialtjänst, vilket har lett till en mer systematisk och effektiv stödstruktur. Det finns dock fortfarande utmaningar som gör att det finns barn och familjer som inte får det stöd de behöver. För att säkerställa att alla barn i Barnahus målgrupp får rätt stöd behövs en förstärkt samordning mellan Barnahus och andra aktörer, samt att bredda och systematisera insatserna. I det fortsatta arbetet har detta projekt kommit fram till fem områden att arbeta vidare med framåt:

- Möta behovet i länet av tidigt krisstöd för barn och familjer i högre utsträckning
- Förtydliga krisstödserbjudandet från psykologer och barnahussamordnare
- Öka systematiken i arbetet samt förbättra uppföljningen av insatser
- Genomföra kompetenshöjande insatser för samverkansparter kring våld, trauma och dess påverkan på barn.
- Integrera arbetet inom ramen för det nationella projektet *Fjärde rummet*.

Ett kommande utvecklingsprojekt skulle i första hand kunna fokusera på att i högre utsträckning kunna möta länets behov av tidigt krisstöd för barn och familjer inom Barnahus målgrupp. Vi föreslår att inledningsvis fokusera på tre områden.

Vi föreslår att bygga ett tydligare krisstödserbjudande till brottsutsatta barn och deras familjer genom en mer strukturerad ansvarsfördelning mellan psykologer och samordnare utifrån uppdrag och kompetens.

Vi föreslår även att arbeta med skattningsverktyg innan och efter genomfört krisstöd mer systematiskt och i högre utsträckning. Detta skulle exempelvis kunna vara CATS-2 till våldsutsatta barn och unga samt ett föräldrastressformulär till vårdnadshavare.

Vårt tredje förslag är att våldsutsatta barn som är placerade på skyddat boende i länet också erbjuds krisstöd via Barnahus Kronoberg utifrån att de ingår i Barnahus målgrupp men just nu inte får sitt behov av stöd tillgodosett.

Att få en kontakt med Stiftelsen Allmänna Barnhuset och projektet *Fjärde rummet* har varit ett bra sätt att få en nationell bild av hur arbetet med stöd och behandling fortgår. Utöver utvecklingsprojektet föreslår vi att Barnahus Kronoberg blir en del av detta nätverk för att få en utökad och fördjupad bild av krisstödet utveckling.

Ett mer långsiktigt arbete bör fokusera på de grupper av barn och familjer som är svåra att nå exempelvis familjer som tackar nej till insatser, familjer med bristande tillit till samhällets aktörer, barn med funktionsnedsättningar och syskonvåld. En mer övergripande kompetenshöjande insats till samverkansparter om våld, trauma och dess påverkan på barn är också en del att arbeta vidare med.

Referenser

Barnahus Kronobergs samverkansavtal (2021). Hämtat från: www.regionkronoberg.se
<2025-01-09

Burcar Alm, V (2022). Syskonvåld - en glömd utsatthet. Red: Bruno, L & Becevic, Z. Stockholm: Liber. *Barn och unga i utsatta livssituationer*. s. 157 – 171.

Cohen, J. A., Mannarino, A. P., & Iyengar, S. (2017). *Treating Trauma and Traumatic Grief in Children and Adolescents*. New York: The Guilford Press.

Dye, H. (2018). The impact and long-term effects of childhood trauma. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 28(3), 381-392.

Elfström, H., Landberg, Å., & Olofsson, G. (2017). *Efter barnförhöret – en modell för att ge stöd och information till barn och föräldrar vid misstanke om barnmisshandel*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Epstein, C., Hahn, H., Berkowitz, S., & Marans, S. (2017). The child and family traumatic stress intervention. *Evidence-based treatments for trauma related disorders in children and adolescents*, 145-166.

Hahn, H., Putnam, K., Epstein, C., Marans, S., & Putnam, F. (2019). Child and family traumatic stress intervention (CFTSI) reduces parental posttraumatic stress symptoms: A multi-site meta-analysis (MSMA). *Child abuse & neglect*, 92, 106-115.

Harney, P. A., Lebowitz, L., & Harvey, M. R. (1997). A stage by dimension model of trauma recovery: Application to practice. *In Session: Psychotherapy in Practice: Psychotherapy in Practice*, 3(4), 91-103.

Korhonen, L., Jonsson, L., Larsson, A., Kinden, H., Landberg, Å., Svedin, C. G., & Gustafsson, P. A. (2019). *Slutrapport. Utvärdering av Barnahus: S2018/00212/FST*.

Landberg, Å, Jonsson, L & Svedin, G (2022). *Det gäller en av fyra*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Landberg, Å, Kaldal, A & Eriksson, M (2020) *Delaktighet genom kunskap, kontroll och gemenskap. Barnets väg genom Barnahus*. Lund: Studentlitteratur.

Landberg, Å & Svedin, G (2013). *Inuti ett Barnahus – En kvalitetsgranskning av 23 svenska verksamheter*. Sundbyberg: Rädda Barnen.

Nilsson, D., Dävelid, I., Ledin, S., & Svedin, C. G. (2021). Psychometric properties of the Child and Adolescent Trauma Screen (CATS) in a sample of Swedish children. *Nordic journal of psychiatry*, 75(4), 247–256. <https://doi.org/10.1080/08039488.2020.1840628>

Pernebo, K (2020). Barn utsatta för våld i sin familj. Red: Bruno, L & Becevic, Z. *Barn och unga i utsatta livssituationer* s. 103-122, Stockholm. Liber.

Rikspolisstyrelsen (2009) *Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets Barnhus*.

Rädda Barnen (2022) *Barn som har utsatts för våld och som inte får hjälp att må bra igen – ett dubbelt svek*. Stockholm.

Sachser, C., Berliner, L., Holt, T., Jensen, T. K., Jungbluth, N., Risch, E., Rosner, R., & Goldbeck, L. (2017). International development and psychometric properties of the Child and Adolescent Trauma Screen (CATS). *Journal of affective disorders*, 210, 189–195.
<https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.12.040>

SOU 2001:72 *Barnmisshandel – att förebygga och åtgärda*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2001/08/sou-200172/>

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2024). *Vikten av att alla barn som utsatts för våld får stöd och behandling*. Stockholm

Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2019). *Det fjärde rummet - en modell för stöd och behandling för barn som utsatts för våld eller övergrepp*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Thomas, É., Saumier, D., & Brunet, A. (2012). *Peritraumatic distress and the course of posttraumatic stress disorder symptoms: A meta-analysis*. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 57(2), 122-129.

Thulin, J & Jernbro, C (2023) *När ett barn varit utsatt för våld - föräldrars berättelse om våldets konsekvenser och vägen till stödinsats*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Thulin, J, Landberg, Å & Jernbro, C (2024). *Våld är aldrig okej!* Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Thulin, J, Kjellgren, C & Nilsson, D (2019) Children´s experiences with an intervention aimed to prevent further physical abuse. *Child & Family Social Work*, 24:17, pp.17-24

Van der Kolk, B. A. (2014). *The body keeps the score: Brain, mind, and body in the healing of trauma*. Penguin Books Ltd

Worling, J.R. & Curwen, T. (2001). *ERASOR, Estimate of Risk of Adolescent Sexual Offense Recidivism*, Version 2.0. Thistletown Regional Centre

www.kommunalutveckling.nu/barnahus/vad-ar-barnahus/ Bild hämtad <2025-01-15

Bilagor

Bilaga 1. Digital enkät om krisstöd på Barnahus

Barnahus är en samverkan mellan alla länets åtta socialtjänster, Polisen, Åklagarmyndigheten och Region Kronoberg för barn som misstänks vara utsatta för brott. I Barnahus hålls barnförhör, krisstöd erbjuds till målgruppen och läkarundersökningar kan genomföras. Målet för samverkan på Barnahus är att tillförsäkra barn inom målgruppen skydd, rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under hela processen. Målgruppen för Barnahus i Kronobergs län utgörs av barn (0–18 år) som misstänks vara utsatta för:

- Misshandel och andra våldsbrott enligt 3 kap. brottsbalken (brott mot liv och hälsa) i nära eller vardagspåverkande relation eller då det kan anses vara särskilt påkallat utifrån ett barnperspektiv.
- Olaga frihetsberövande, grov fridskränkning, människohandel, olaga tvång, olaga hot, ofredanden och andra brott (enligt 4 kap BrB) i nära eller vardagspåverkande relation eller då det kan anses vara särskilt påkallat utifrån ett barnperspektiv.
- Barnfridsbrott
- Våldtäkt, sexuella övergrepp, sexuellt tvång, köp av sexuell handling och övriga brott enligt 6 kap. brottsbalken (sexualbrott) oavsett relation.
- Kvinnlig könsstypning enligt lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor.
- Barn som är förövare av sexualbrott.

De angivna brottstyperna inkluderat brott med hedersmotiv och förtryck. Under höstterminen 2024 kommer specialistpsykiatri Barn och unga tillsammans med Barnahus att se över Barnahus erbjudna krisstöd. Förfrågningarna ökar stadigt och för att kunna erbjuda ett så bra och samordnat stöd som möjligt görs en kartläggning av vilket stöd som finns för brottsutsatta barn i Kronobergs län idag. Ditt svar är viktigt för oss, tack för din medverkan!

Enkätfrågor

1. Vilken typ av organisation tillhör du?
 - Kommun
 - Region Kronoberg
 - Annan aktör
2. Vilken kommun tillhör du?
3. Vilken verksamhet inom Region Kronoberg tillhör du?
4. Vilken annan aktör tillhör du?

5. Vilket stöd och insatser finns i din verksamhet för barn i Barnahus målgrupp idag?
6. Hur ofta under det senaste året har stöd för Barnahus målgrupp genomförts?
 - 0 gånger
 - 1–3 gånger
 - 5–9 gånger
 - 10 gånger eller fler
7. Vilket stöd finns för våldsutsatta barn och familjer som inte faller inom ramen för Barnahus målgrupp? Exempelvis barn utsatta för våld av jämnåriga, våld som ej har polisanmälts, utsatta för våld på flykt med mera.
8. Hur ofta under det senaste året har stöd till brottsutsatta barn utanför Barnahus målgrupp genomförts?
 - 0 gånger
 - 1–3 gånger
 - 5–9 gånger
 - 10 gånger eller fler
9. Har ni kännedom om andra verksamheter som inte är offentligt finansierade som erbjuder stöd för våldsutsatta barn och i så fall vilka?
10. Berätta om den enskildes väg från identifierat behov till att hen får tillgång till insatsen!
 - Hur ser vägen ut?
11. Vad har de som ger insatserna för utbildning?
12. Vilka verksamheter brukar ni hänvisa vidare till vid behov?
13. Finns det några våldsutsatta barn och familjer som ni ser inte får tillgång till samhällets stöd utifrån sina behov?
 - Ja
 - Nej
14. Om Ja på ovanstående fråga, vilka våldsutsatta barn och familjer ser ni inte får tillgång till samhällets stöd?

5. Vilket stöd och insatser finns i din verksamhet för barn i Barnahus målgrupp idag?
6. Hur ofta under det senaste året har stöd för Barnahus målgrupp genomförts?
 - 0 gånger
 - 1–3 gånger
 - 5–9 gånger
 - 10 gånger eller fler
7. Vilket stöd finns för våldsutsatta barn och familjer som inte faller inom ramen för Barnahus målgrupp? Exempelvis barn utsatta för våld av jämnåriga, våld som ej har polisanmälts, utsatta för våld på flykt med mera.
8. Hur ofta under det senaste året har stöd till brottsutsatta barn utanför Barnahus målgrupp genomförts?
 - 0 gånger
 - 1–3 gånger
 - 5–9 gånger
 - 10 gånger eller fler
9. Har ni kännedom om andra verksamheter som inte är offentligt finansierade som erbjuder stöd för våldsutsatta barn och i så fall vilka?
10. Berätta om den enskildes väg från identifierat behov till att hen får tillgång till insatsen!
 - Hur ser vägen ut?
11. Vad har de som ger insatserna för utbildning?
12. Vilka verksamheter brukar ni hänvisa vidare till vid behov?
13. Finns det några våldsutsatta barn och familjer som ni ser inte får tillgång till samhällets stöd utifrån sina behov?
 - Ja
 - Nej
14. Om Ja på ovanstående fråga, vilka våldsutsatta barn och familjer ser ni inte får tillgång till samhällets stöd?

